

УДК 343.226

Собко Ганна Миколаївна,

кандидат юридичних наук

професор кафедри кримінального права та кримінології

Одеського державного університету внутрішніх справ,

м. Одеса, Україна,

ORCID ID 0000-0002-5938-3400

ФАКТОРИ, ЯКІ ОБУМОВЛЮЮТЬ ТА ФОРМУЮТЬ ПРОЯВИ ПСИХІЧНОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

У статті досліджуються фактори, які обумовлюють та впливають на формування проявів психічного насильства в Україні. Виділено загальносоціальні та спеціально-кримінологічні фактори цього явища. Проаналізовано такі фактори, як безробіття, міграція, пандемія, урбанізація, маргіналізація, вплив засобів масової інформації, занепад індивідуально-виховного процесу молодого покоління, дистанційне навчання, психічні захворювання та аномалії, рівень озброєності населення, виховання дитини з використанням психічного насильства. На основі проведених досліджень запропоновано звернути увагу на тенденції підвищення рівня криміногенної обстановки. Окреслено та виділено групи осіб, які найбільш схильні до вчинення психічного насильства.

Ключові слова: насильство, фактори, психічне насильство, загальносоціальні фактори, соціально-кримінологічні фактори.

Аналіз факторів, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень з використанням психічного насильства в Україні, необхідно розпочати із загальносоціальних факторів і поступово перейти до спеціально-кримінологічних. Так, до загальних можна віднести безпрецедентний ріст безробіття, міграції, поширення західного способу життя та пов'язане з цим розкріпачення звичаїв, а також збільшення числа осіб із психічними аномаліями та захворюваннями нервової системи.

Безпрецедентне зростання безробіття в Україні вбачається в Україні у 2020 році. Відповідно до статистичних даних Державного центру зайнятості за економічними видами діяльності, із січня по червень 2019 року заплановане масове звільнення працівників складало 71 470 осіб, тоді як за такий же період 2020 року складало 127 847 осіб. Кількість вакансій, зареєстрованих в державній службі зайнятості з січня по червень 2019 складало 651 512, коли у 2020 році за аналогічний період становило 474 695. Відповідно за перші 5 місяців 2019 року в Україні за професійними групами було зареєстровано 658 929 осіб зі статусом безробітного, при цьому 567 330 – особи, які працювали раніше, за аналогічний проміжок часу у 2020 році в Україні зареєстровано 893 427 непрацевлаштованих осіб, з яких 720 280 раніше були працевлаштовані. Проте більш приголомшливим є те, що станом на 1 липня 2020 року кількість вакантних вакансій становило

© Sobko Hanna, 2020

57 927, а кількість непрацевлаштованих – 517 704, що становило 9 претендентів на 1 вакансію [1, с. 61]. Така невтішна статистика пов'язана з пандемією “Covid-19”, що також є одним із факторів, які сприяють приросту рівня вчинення кримінальних правопорушень, у тому числі пов'язаних із психічним насильством.

Разом із проблемою безробіття, в Україні існує ще одна проблема – міграція. Відповідно до інформації демографічної та соціальної політики Укрдержстату, у 2019 році з України кількість вибулих громадян з міської та сільської місцевості становить 26 798 осіб у віці від 20 до 39 років, у той час як кількість прибулих громадян складає 45 011 осіб у віці від 15 до 24 років (прибуло 21 тис. осіб) [2]. За результатом такої статистики вбачається, що до України приїжджає молодь з метою навчання, отримання освіти, яка в Україні є доступною, порівняно із зарубіжними країнами, особливо у сфері медицини, а працездатне населення у віці від 20 до 39 років виїжджає з України з метою працевлаштування або на постійне місце проживання.

Зазначена статистика свідчить про відсутність робочих місць як наслідок неможливості забезпечити достатній рівень життя, що створює незадовільну соціальну та моральну атмосферу, у тому числі створює передумови міграції, підвищення рівня злочинності.

Іншим фактором, що сприяє насильницькій злочинності в Україні, є несприятливі тенденції урбанізації. Українське село значною мірою зруйноване. Практично всі працездатні чоловіки з метою працевлаштування виїжджають із сіл. Відповідно до інформації демографічної та соціальної політики Укрдержстату, у 2019 році кількість вибулих чоловіків з сільської місцевості становить 2346 осіб, більшість у віці від 20 до 49 років [2].

Одні з них попрямували до столиці чи інших міст України, інші – за кордон (в основному в Російську Федерацію та Польщу). Як наслідок, багато хто втратив звичні соціальні зв'язки, розпочався процес укрупнення міст (сьогодні міське населення України становить понад 70%), що призвело до розвалу чинної системи соціального контролю, збільшення анонімності життя громадян, їх відчуження від соціального середовища, страху за своє існування, а також байдужості до долі інших. Звідси – поширеність уявлення про допустимість насильницьких дій, стереотипів агресивно-насильницької поведінки в конфліктних ситуаціях, байдужість до аморального або протиправної поведінки оточення [15, с. 83].

Поширенню психічного насильства в Україні сприяють також певні культурні чинники, зокрема, культ західного способу життя. За період незалежності наше суспільство поступово переходить у розряд маргінального, порівняно зі світовими стандартами. Внаслідок низької соціальної активності, яка є результатом бідності, відсутності державних дієвих механізмів, вирішення соціальних та економічних проблем розпочинається процес маргіналізації соціальних зв'язків. Детермінантами такого явища виступають спад в економіці, безробіття, міграція та зростання злочинності [3, с. 121–133].

Етнічні маргінали проявляють психоемоційну нестійкість, прагнучи до кращого, стабільного життя у декількох світах, однак насправді не живуть у

жодному, що викликає у таких осіб відчуття неповноцінності, безпорадності, байдужості, що в сукупності призводить до агресивності та жорстокості [4, с. 93].

Внаслідок поширення такого явища, як “етнічні маргінали” у сучасному українському суспільстві знижується значення духовних цінностей, котрі здійснюють фундаментальний позитивний вплив на формування в українському суспільстві нормальної морально-психологічної атмосфери та соціально прийнятних взаємин між людьми. Саме в духовній культурі, як справедливо зазначає Ю.М. Антонян, людина набирається сили та впевненості, знаходить точку опори, можливості духовного зростання й вирішення моральних проблем [5, с. 27]. На жаль, сьогодні більшість зусиль українців спрямовані на забезпечення своїх матеріальних потреб (їжа, одяг тощо), що позбавляє можливості громадян дбати про свої духовні й культурні цінності. Як наслідок, суспільство озлоблюється та стає агресивним, що в майбутньому може призвести до деморалізації та втрати здатності протидіяти негативним явищам, наприклад, таким як психічне насильство.

Наступним фактором, який обумовлює вчинення психічного насильства, є недооцінений вплив засобів масової інформації, особливо телебачення та Інтернету, за допомогою яких здійснюється поширення насильства та матеріалів порнографічного характеру, що вчиняють негативний вплив на психоемоційний стан громадян, особливо на молодь та осіб з нестійкою психікою. З розвитком науково-технічного прогресу телебачення та Інтернет стають основним джерелом знань про навколишній світ, створюючи у свідомості людей певний стереотип поведінки [17, с. 39].

Наприклад, демонстрація на телеекрані сцен психічного насильства, ідеалізація особистості злочинця та його життя, явно висвітлена дискредитація діяльності правоохоронних органів, створення переконань щодо можливості здійснення самосуду, уседозволеність у фільмах, серіалах, передачах, шоу створюють передумови для наслідування такої поведінки у реальному житті [6, с. 52].

Іншими словами, культ насильства й уседозволеність сексуальних відносин в засобах масової інформації формує у людини внутрішню готовність до подібної поведінки. Спостерігаючи на телебаченні сцени насильства й розпусти, особи поступово починають спокійно й толерантно ставитися до подібних явищ та в деяких випадках навіть намагаються наслідувати їх [7, с. 165].

Наступним фактором, який обумовлює вчинення кримінальних правопорушень із застосуванням психічного насильства є нерозвиненість, а в деяких випадках й занепад індивідуально-виховного процесу молодого покоління. Унаслідок відсутності належного виховання та навчання молодого покоління держава зазнає значних економічних втрат, це також супроводжується падінням моралі в суспільстві, покаліченими долями, трагедіями й пролитою кров'ю [5, с. 276].

Людям задля забезпечення себе хоча б задовільним рівнем життя, доводиться щодня боротись за виживання, при чому така боротьба здійснюється далеко не завжди моральними та законними засобами, що тягне за собою занепад соціалізації [8, с. 374].

Зниження виховного потенціалу необхідно компенсувати системою суспільного виховання, яка надасть можливість молодому поколінню побудувати здорове міжособистісне спілкування, позитивні емоційні контакти в основних сферах їх життєдіяльності, допоможе подолати відчуження від суспільства й запобігти вчиненню ними кримінальних правопорушень. Окрім батьків, функція виховання також покладається на школу та навчальні заклади, які на одному рівні повинні допомагати соціалізуватись молодому поколінню. Проте на сьогодні в навчальних закладах практично не проводиться рання профілактична робота щодо роз'єднання та переорієнтацію груп неповнолітніх з поведінням, що відхиляється від загальноприйнятих норм [9, с. 152].

Також неможливо не надати оцінку дистанційному навчанню та вихованню, яке було запроваджено у всіх навчальних закладах України з 17 березня 2020 року, у зв'язку з пандемією "Covid-19". Фактично, внаслідок незалежних від суспільства та держави обставин весь навчальний та виховний процес молоді, з навчальних закладів був перекладений на сім'ю. Беручи до уваги вищезазначені фактори, які обумовлюють вчинення психічного насильства (бідність, безробіття, низький рівень життя та моралі, домашнє насильство тощо), такі чинники, як карантин та дистанційне навчання, можуть стати ще одним детермінантом психічного насильства. Така позиція обумовлюється підвищеною тривожністю громадян, відсутністю роботи, матеріальних благ та обмеженням у просторі, що є прямою передумовою для вчинення домашнього насильства, збільшення кількості втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, та й узагалі підвищенню рівня злочинності серед неповнолітніх. Цьому також можуть сприяти вікові особливості (перехідний вік), надлишок вільного часу, як для конфліктів з батьками, так і для перегляду інформації зі ЗМІ, котра була досліджена вище.

Крім карантинних заходів, водночас зведено до мінімуму також значення дозвільних закладів, як наслідок, незадоволена потреба в спілкуванні, відсутність позитивних зв'язків у малих соціальних групах штовхає підлітків у вуличні компанії. Безумовно, вступ неповнолітнього до вуличної компанії однолітків ще не означає, що він обов'язково вчинить кримінальне правопорушення з використанням насильства (в тому числі психічного). Однак відомо, що криміногенні групи підлітків є базою для формування антигромадських поглядів й установок, взаємного "збагачення" негативними звичками й навичками, які є психологічною опорою для самовиправдання при здійсненні кримінальних правопорушень (за принципом "як усі"). Насильство в цих групах зазвичай – це заохочувальний спосіб поведінки, але тільки за умови, що воно служить на користь групі [10, с. 4].

Таким чином, в Україні соціалізація осіб (зокрема неповнолітніх), схильних до агресивних форм поведінки, як правило, перебігає в умовах сімейної, шкільної та соціальної дезадаптації, що є істотним фактором, який сприяє вчиненню насильницьких кримінальних правопорушень з використанням психічних способів.

У зв'язку з цим, Б.В. Шостакович зазначає, що в кризові періоди криміногенність зростає однаковою мірою, як у психічно здорових, так і у психічно хворих. На думку науковця, вирішальним фактором в поведінці особистості є

соціальна складова. Відомо, що велика кількість хворих на манію переслідування не вчиняють небезпечних дій через позитивні соціальні установки [11, с. 158].

Аналогічної точки зору дотримується Ф.С. Сафуанов, який вважає, що якщо у людини сформовані цінності, пов'язані з позитивною соціальною спрямованістю, тоді незалежно від її особистісних проявів або біологічних потреб, така особа буде утримуватися від протиправних форм поведінки: “висока агресивність – може виступати в соціалізованих формах, сексуальний потяг може бути сублимовано”. У цьому випадку особистість “знімає” індивідуальні особливості, у тому числі й психопатологічно обумовлені [12, с. 51].

Наступним безсумнівним криміногенним фактором злочинності в Україні є рівень озброєності населення. Причому йдеться не тільки про незаконний обіг вогнепальної і холодної зброї. Пом'якшення вимог для законного зберігання та носіння зброї (у тому числі нарізної вогнепальної) призвело до того, що порівняно легкий доступ до неї отримали також ті, кому в жодному разі не можна її довіряти. Невипадково у багатьох випадках насильницьких кримінальних правопорушеннях можна було б уникнути тяжких наслідків, якби у злочинця не виявилось вогнепальної зброї. Наприклад, за результатом дослідження кримінального правопорушення, передбаченого ст. 263 КК України “Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами”, встановлено, що у 2019 році до суду було передано 8780 обвинувальних актів за фактом вчинення зазначеного кримінального правопорушення особами, які раніше вчиняли кримінальні правопорушення; 598 обвинувальних актів стосовно осіб, які вчинили кримінальне правопорушення у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння; 151 обвинувальний акт стосовно неповнолітніх (див. діагр. 1).



діаграма № 1

При аналізі прояву психічного насильства в Україні важливим є зосередження уваги на факторах, які обумовлюють та формують агресивно-насильницьку поведінку в неповнолітнього. Відсутність належного піклування, емоційного тепла

формує у дитини відчуття незахищеності та занепокоєння, тим самим створює підґрунтя для задоволення таких потреб насильницьким способом, подальшою дезадаптацією від загальноприйнятих моральних та соціальних норм. За результатом анкетування вчителів щодо практичної роботи стосовно виявлення психічного насильства встановлено, що насильство у 47 % випадків вчиняється неповнолітніми з неблагополучних сімей; 15 % випадків дітьми з благополучних сімей; 11,5 % – дітьми, у яких батьки – одинаки, та 6,5 % – з багатодітних родин.

З урахуванням зазначеного вище, можна зробити висновок, що якщо неповнолітній не отримує достатнього виховання, любові та турботи, він реалізує потенціал своєї поведінки у протиправній, а в подальшому й злочинній діяльності. Невипадково багато психологічно відчужених дітей йдуть з дому, деякі втягуються у злочинну діяльність, інші перетворюються на бродяг, повій, алкоголіків та наркоманів. Наприклад, за результатом дослідження кримінологічних особливостей віктимізації неповнолітніх встановлено, що протягом 2019 обліковано 1064 кримінальні правопорушення за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ст. 304 КК України, з яких 956 – втягнення у злочинну діяльність, 34 – втягнення у пияцтво, 67 – втягнення у зайняття жебрацтвом, з яких направлені до суду 87, вчинених у стані алкогольного сп'яніння, 56 неповнолітніми або за їх участю, при цьому у 2019 році лише винесено 63 обвинувальні вироки за цим фактом.

Саме внаслідок несталої психіки неповнолітніх вони досить легко піддаються психічному впливу, чим фактично і користуються суб'єкти кримінального правопорушення, шляхом умовлянь (переконань, прохань), обіцянок, залякування, обману, погроз, підкупу, заздрощів, розпалювання почуття помсти або інших спонукань, які вчиняються без застосування фізичної сили [16].

Можна дійти висновку, що якщо не додавати дитині любові, не піклуватися про неї, надалі не потрібно розраховувати на те, що в майбутньому така людина буде піклуватися та з любов'ю ставитися до оточення [13, с. 107–124].

Під час дослідження детермінантів психічного насильства необхідно розуміти, що одиничний інцидент не є психічним насильством, для такого визначення необхідна систематичність. Важливим моментом є те, що вчинення психічного насильства може бути як умисним, коли особа усвідомлює характер своїх дій та бажає настання певних наслідків, так і неумисним, коли суб'єкт вчинення психічного насильства не усвідомлює характеру своїх дій, наприклад, особа, котра хвора на психопатію.

Одним із визначальних факторів вчинення кримінальних правопорушень шляхом психічного насильства є або результатом сприйняття суб'єктом кримінального правопорушення певної ситуації (так званий ситуаційний фактор), або результатом внутрішнього сприйняття людиною певної ситуації (у тому числі психічні особливості організму, так званий особистісний фактор).

Як не дивно, до факторів, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, також можливо віднести генетичну спадковість або психофізіологічні особливості злочинців, що саме вивчається та досліджується у сфері медицини.

До особливо значущих криміногенних факторів насильницьких кримінальних правопорушень належать різні розлади психічної діяльності. Психічні аномалії є загально визнаними причинами вчинення психічного насильства. Зокрема, за різними підрахунками приблизно кожен четвертий насильницький злочинець має ту чи іншу психічну аномалію (алкоголізм, наркоманію, психопатії, органічні ураження центральної нервової системи, епілепсію, наслідки черепно-мозкової травми, шизофренією), яка впливає на його поведінку, спосіб життя, сприйняття навколишнього світу та ієрархію цінностей, спілкування з людьми й вибір засобів вирішення виникаючих проблем.

Потрібно пам'ятати, що злочинця формує не тільки виховання, а й соціальні зв'язки та так звана психопатологічна обтяженість, що проявляється у вигляді спадкового фактора, тобто коли батьки не застосовують насильство до дитини, але генетично наділяють особу "геном злочинця" [14, с. 14].

Проаналізувавши фактори, які впливають на вчинення психічного насильства в Україні, хотілося б у висновку підкреслити зростання рецидивної насильницької злочинності, якому сприяють такі чинники: 1) некерована міграція населення й його соціальна та побутова невлаштованість; 2) низький рівень профілактичної діяльності правоохоронних органів; 3) безробіття та небажання приймати на роботу осіб, які відбули покарання; 4) недоліки в роботі органів, що виконують покарання; 5) відсутність належного соціального контролю за поведінкою осіб, які відбули покарання; 6) побутова та трудова невлаштованість багатьох осіб, звільнених з місць позбавлення волі.

Крім того, за допомогою висвітлення в ЗМІ інформації, яка сприяє та демонструє насильство у громадян, виникають можливість і умисел на вивчення способів, а в подальшому й безпосередньо вчинення кримінального правопорушення із застосуванням психічного насильства. Останньому, зокрема, сприяють: 1) демонстрація різноманітних форм агресії й безкарності насильства; 2) стимулювання агресії в конкретній життєвій ситуації; 3) нерозвиненість соціальних умінь й навичок; 4) стирання меж між моральною та аморальною (правомірною та неправомірною) поведінкою; 5) бажання детально відтворити екранне насильство в реальному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Sobko G.* Criminal and criminological factors affecting involvement of minors in illegal activities and inducement to use narcotics, psychotropic substances or their analogues. *Public Administration and Law Review*. 2020. № 3. P. 49–57. DOI: 10.36690/2674-5216-2020-3
2. *Sobko G.* The influence of the media on the mental state of young people // *Public Administration and Law Review* 2020. № 2. P. 36–42. DOI: 10.36690/2674-5216-2020-2
3. *Абельцев С.Н.* Криминологическое изучение насилия и защита личности от насильственных преступлений: дисс. ... д-ра. юрид. наук. М., 2000. 42 с.
4. *Алексеев А.И., Герасимов С.И., Сухарев А.Я.* Криминологическая профилактика: теория, опыт, проблемы: монография. М.: Норма, 2001. 496 с.
5. Аналітична та статистична інформація "Ситуація на ринку праці в Україні січень–червень 2020 року". URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/68> (дата звернення: 15.10.2020).
6. *Антоян Ю.М.* Жестокость в нашей жизни. М.: Инфра–М, 1995. 320 с.
7. *Антоян Ю.М.* Насилие. Человек. Общество: монография. М.: ВНИИ МВД России, 2001. 247 с.

© Sobko Hanna, 2020

8. *Галюкова М.И.* Роль СМИ в формировании личности насильственного преступника. Вестник Тюменского государственного университета. 2007. № 2. С. 165–166.
9. Демографічна та соціальна статистика. Кількість міждержавних мігрантів за віком, статтю та типом місцевості (міська та сільська місцевість) у 2019 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm (дата звернення: 15.10.2020).
10. *Есина Л.А.* Роль средств массовой информации в формировании личности насильственного преступника. Информационная безопасность регионов. Саратов. 2009. № 2(5). С. 52–53.
11. *Жуков Д.А., Брагина Ю.В.* Что в нас заложено? Врождённое и приобретённое в поведении. Научно-популярное издание. 171 с. URL: <https://www.infran.ru/labs/LCBG/Russian/Book-2019.pdf> (дата звернення: 15.10.2020).
12. *Литвинчук Оксана.* Ідентичність як проблема маргінального індивіда: соціально-філософський аналіз: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2018. 196 с.
13. *Емельянова І.А.* Особливості дослідження маргінальності українського соціокультурного типу. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу “Києво-Могилянська академія”]. Серія: Державне управління. 2011. Т. 159. Вип. 147. С. 91–94. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2011_159_147_18 (дата звернення: 15.10.2020).
14. *Писаревская Е.А.* Причины и условия индивидуального насильственного поведения несовершеннолетнего. Альтернативы юридической ответственности как способы преодоления правовых конфликтов: сб. материалов Региональной науч.-практ. конф. с международным участием. Новокузнецк, 13–14 апреля 2006 г. НФИ КемГУ; под общ.ред. Т.В. Шепель. Новокузнецк, 2006. С. 150–156.
15. *Полінкевич О.В.* Нелегальна міграція як глобальна проблема сучасності Міжнародно-правовий захист прав трудящих мігрантів в контексті сучасної міграційної політики: матеріали ІІ міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 25 жовтня 2018 року. Ірпінь: УДФС України, 2018. 112 с.
16. *Сафуанов. Ф.С.* Психология криминальной агрессии. М.: Смысл, 2003. 300 с. URL: [http://psychlib.ru/mgppu/spk/spk-001-.htm#\\$p1](http://psychlib.ru/mgppu/spk/spk-001-.htm#$p1) (дата звернення: 15.10.2020).
17. *Шостакович Б.В.* Психические расстройства и преступность. Механизмы человеческой агрессии: сборник научных трудов. М., 2000. С. 150–159.

REFERENCES

1. *Sobko, G.* (2020) Criminal and criminological factors affecting involvement of minors in illegal activities and inducement to use narcotics, psychotropic substances or their analogues. Public Administration and Law Review 3, 49–57. DOI: 10.36690/2674-5216-2020-3 [in English].
2. *Sobko, G.* (2020) The influence of the media on the mental state of young people. Public Administration and Law Review 2, 36–42. DOI: 10.36690/2674-5216-2020-2 [in English].
3. *Abelcev, S.N.* (2000) Крымнологическое изучение насилья у зашхыта лыchnosty' ot nasylstvenn prestuplenyi. “Criminological Study of Violence and Personal Protection from Violent Crimes”: thesis ... Dr. Sci. (Law). M., 2000. 42 p. [in Russian].
4. *Alekseev, A.Y., Gerasymov, S.Y., Sukharev, A.Ya.* (2001) Крымнологическая профилактика: теория, опыт, проблемы. “Criminological Prevention: Theory, Experience, Problems”: monograph. M.: Norma, 2001. 496 p. [in Russian].
5. Analytychna ta statystychna informaciya “Sytuaciya na rynku praci v Ukrayini cherven – sichen 2020 roku”. Analytical and statistical information “The Situation on the Labor Market in Ukraine June–January 2020” URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/68> (Date of Application: 15.10.2020) [in Ukrainian].
6. *Antonyan, Yu. M.* (1995) Zhestokost v nashej zhyzny. “Cruelty in Our Life” M.: Infra-M, 1995. 320 p. [in Russian].
7. *Antonyan, Yu.M.* (2001) Nasyliie. Chelovek. Obshhestvo. “Violence. Person. Society”: monograph. M.: VNI of the Ministry of Internal Affairs of Russia. 247 p. [in Russian].
8. *Galyukova, M.Y.* (2007) Rol SMY v formyrovanyu lychnosty nasylstvennogo prestupnyka. “The Role of the Media in Shaping the Personality of a Violent Criminal”. Bulletin of the Tyumen State University, 165–166 [in Russian].
9. Демографічна та соціальна статистика / Kil'kist' mizhderzhavny'x migrantiv za vikom, stattyu ta ty'pom miscevesti (mis'ka ta sil's'ka miscevist') u 2019 roci. Demographic and social statistics / Number of interdepartmental migrants per week, statute and type of mission (miscellaneous and

social) in 2019 rots. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm (Date of Application: 15.10.2020) [in Ukrainian].

10. *Esyna, L.A.* (2009) Rol sredstv massovoy ynformacyy v formyrovanny lychnosty nasylstvennogo prestupny'ka. "The Role of the Media in the Formation of the Personality of a Violent Criminal". Information Security of the Regions". Saratov. No 2 (5). P. 52–53. [in Russian].

11. Zhukov, D.A., Bragyna, Yu.V. (2019) Chto v nas zalozheno? Vrozhdionnoe y' pryobretionnoe v povedenyy. What is in us? Congenital and acquired in behavior: popular scient. edition. 171 p. URL: <https://www.infran.ru/labs/LCBG/Russian/Book-2019.pdf> (Date of Application: 15.10.2020) [in Russian].

12. *Oksana Lytvynchuk* (2018) Identychnist yak problema marginalnogo indyvuda: socialno-filosofskyy analiz. "Identity as a Problem of Marginal Individual: Social and Philosophical Analysis". Zhitomir: ZhDTU, 2018. 196 p. [in Ukrainian].

13. *Yemelyanova, I.A.* (2011) Osoblyvosti doslidzhennya marginalnosti ukrayinskogo sociokulturnogo typu. "Peculiarities of the Advancement of Marginality of the Ukrainian Sociocultural Type". Science of the Chornomorsk State University of the Name of Peter the Mohili to the Complex "Kiev-Mohyla Academy". Ser.: State management. Vol. 159. Issue 147. P. 91–94. (Date of Application: 15.10.2020) [in Ukrainian].

14. *Pysarevskaya, E.A.* (2006) Prychyn v uslovyakh yndyvudalnogo nasy'l'stvennogo povedeny'ya nesovershennoletnego. "Causes and Conditions of Individual Violent Behavior of a Minor". Alternatives to legal responsibility as ways to overcome legal conflicts: collection of articles, materials of the Regional scientific.-practical. conf. with international participation, Novokuznetsk, April 13–14, 2006 / NFI KemSU; under the general ed. T.V. Shepel. Novokuznetsk. P. 150–156 [in Russian].

15. *Polinkevych, O.V.* (2018) Nelegalna migraciya yak globalna problema suchasnosti. "Illegal Migration as a Global Problem of Complicity Sciences" / practical internet-conf., 25 October 2018. M.: Irpin, UDFS of Ukraine, 112 p. [in Ukrainian].

16. *Safuanov, F.S.* (2003) Psykholohiia kryminalnoi agressyy. M.: Smysl. 300 p. URL: [http://psychlib.ru/mgppu/spk/spk-001-.htm#\\$p1](http://psychlib.ru/mgppu/spk/spk-001-.htm#$p1) (Date of Application: 15.10.2020) [in Russian].

17. *Shostakovych, B.V.* (2000) Psykhycheskyie rasstrojstva v prestupnost. "Mental Disorders and Crime". Mechanisms of Human Aggression: Collection of scientific papers. M., 2000. P. 150–159 [in Russian].

UDC 343.226

Sobko Hanna,

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,
Professor of Department, Odesa State University
of Internal Affairs, Odesa, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-5938-3400

FACTORS DETERMINING AND FORMING MANIFESTATIONS OF MENTAL VIOLENCE IN UKRAINE

Research article examines the factors that determine and influence the formation of manifestations of mental violence in Ukraine. This problem is relevant given that modern society is inextricably linked with the prevention of various factors that cause and influence the perpetration of mental violence in times of instability, high risk of unemployment, inability to provide a sufficient standard of living, creating an unsatisfactory social and moral atmosphere and as a consequence migration. General social and special criminological factors are highlighted. Factors such as unemployment, migration, pandemic, urbanization, marginalization, the influence of the media, the

© Sobko Hanna, 2020

decline of the individual educational process of the younger generation, distance learning, mental illness and anomalies, the level of armament, raising a child with mental violence are analyzed. The need for a systematic approach to the study and prevention of factors influencing the commission of criminal offences with the use of mental violence. Based on research on this issue, which from year to year is growing and focusing mainly on general social issues and special criminological trends, it is concluded that in Ukraine there are no serious measures to combat these factors, which significantly reduces the level of institutionalization of such professional scientific tools in Ukraine that can optimize the process of preparation, adoption and implementation of strategic decisions in law enforcement to combat the factors influencing the commission of mental violence. Based on the conducted researches, it is offered to pay attention to tendencies of increase in the level of a criminogenic situation. The groups of people most prone to mental violence are outlined and identified.

Keywords: abuse, factors, mental violence, mental violence.

Отримано 26.11.2020